

Handlingsprogram 2017-2019

Vedtatt av fylkestingene i Aust- og Vest-Agder 13. og 14. desember 2016

AUST-AGDER
FYLKESKOMMUNE

Vest-Agder
fylkeskommune

REGIONPLAN AGDER 2020

Innledning

VINN Agder, regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping i Agder 2015-2030, ble vedtatt av fylkestingene i Aust- og Vest-Agder i juni 2015. Tilhørende strategier til VINN Agder er FoUoI Agder 2030 (strategi for forskning, utvikling og innovasjon) og Besøk Agder 2030 (strategi for besøksnæringene). Planene er en oppfølging av Regionplan Agder 2020. Det regionale planverket legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen.

VINN Agder har et langsiktig perspektiv, fram til 2030, og det dekker et bredt felt av temaområder.¹ Effekten av planene avhenger av at målene og strategiene kobles til konkrete og gjennomførbare handlinger og tiltak. Dette dokumentet er en 1. generasjons handlingsprogram for oppfølging av VINN. Handlingsprogrammet gjelder for årene 2017-2019, men flere handlinger har perspektiv også ut over denne perioden.

Handlingsprogrammet er et svar på mål og strategier i VINN Agder, men er ikke uttømmende mht. aktiviteter for å støtte opp om innovasjon og økonomisk, sosial og miljømessig bærekraftig næringsutvikling i regionen. Aktørene i det regionale partnerskapet har egne handlingsprogram. Fylkeskommunenenes bidrag til iverksettelse av handlingsprogrammet går i hovedsak gjennom Regionale utviklingsprogram Agder (RUP Agder). Det er et mål at handlingsprogrammet i størst mulig grad støtter opp om og videreutvikle eksisterende arenaer, fremfor å etablere nye. Mange kommuner og regionsamarbeid har utarbeidet egne strategiske næringsplaner med temaer beskrevet i VINN. Handlingsprogrammet til VINN Agder og regionrådenes næringsstrategier forsterker og supplerer hverandre.

¹ VINN Agder har fem temaområder: (1) Entreprenørskap, næringsutvikling og nyskaping; (2) Forskning og utvikling; (3) Reiseliv; (4) Landbruk og marine næringer; (5) Innovasjon i offentlig sektor.

De prioriterte handlingene i dette programmet er valgt i dialog med det regionale partnerskapet og ulike næringsmiljøer. Til grunn for prioriteringer og konkretiseringer i handlingsprogrammet ligger også en forskningsbasert Smart spesialiseringsanalyse. Rammene for valg av handlinger er (1) at de er innenfor det regionale handlingsrommet; (2) at det skal være konkrete aktiviteter og handlinger; og (3a) at det stimulerer til økt samhandling i det regionale partnerskapet eller (3b) gir kunnskap eller verktøy til nytte for regional næringsutvikling.

Samhandling og kompetansedeling har et overordnet fokus i handlingsprogrammet for VINN Agder. Dokumentet foreslår fire "handlingsgrener", med underliggende handlingspunkter. Det er lagt vekt på å konkretisere den enkelte handling med *forslag* til aktuell ansvarlig (*forslag til eier og initiativansvar for handlingen*), mulige samarbeidspartnere, tidsramme for handlingen, økonomisk ramme (*anslag økonomisk ramme for fylkeskommunene i 2017*), resultatmål (*forventede og målbare resultater av den konkrete handlingen*) og effektmål (*målene i VINN Agder*).

Fylkeskommunen skal være en pådriver for å utarbeide et handlingsprogram i samarbeid med regionale aktører (det regionale partnerskapet) for å gjennomføre tiltak som bidrar til å nå målene i VINN Agder. Med begrepet "regionalt partnerskap" menes i denne sammenheng offentlig forvaltning og myndigheter, det offentlige virkemiddelapparat på regionalt nivå, regionale utdannings- og forskningsinstitusjoner, inkubatorer, næringshager, etablerersentre, regionale FoU-fond, andre offentlige aktører og nettverk, næringslivets klyngeorganisasjoner og nettverk, arbeidslivs- og arbeidstakerorganisasjoner og andre interesse- og medlemsorganisasjoner.

Tabell 1: Det regionale partnerskapet: Viktige regionale innovasjons- og næringsutviklingsaktører i Agder

Aust-Agder fylkeskommune (AAFK)	KS	Regionale destinasjonsselskap
Aust-Agder utviklings- og kompetansefond	Lindesnesregionens næringshage	Regionalt forskningsfond (RFF Agder)
Etablerersenteret IKS	Lister Nyskaping	Regionråd i Agder (5 stk.)
Etablerersenteret Vest-Agder (EVA)	LO Agder	Sørlandets kompetansefond
Fylkesmannen i Aust-Agder og Vest-Agder	NAV Aust-Agder	Sørlandporten næringshage
Innovasjon Norge Agder (IN Agder)	NAV Vest-Agder	Sørlandporten teknologinettverk (STN)
Innoventus Sør AS	NHO Agder	Ungt Entreprenørskap Agder (UE Agder)
Klyngene (NODE, Eyde, Usus, Digin, STN)	Norges Forskningsråd (NFR)	Universitetet i Agder (UiA)
Kommunene (30 stk.)	Næringsforeninger	Vest-Agder fylkeskommune (VAF)

Handlingsprogrammet til VINN Agder rulleres i tråd med plan- og bygningsloven (§ 8.1). I rulleringen er det naturlig å evaluere arbeid og måloppnåelse, samt vurdere om handlingsprogrammet eventuelt bør suppleres med ytterligere handlinger.

Programmet angir innsats og prioriteringer for oppfølging av VINN Agder. En del av handlingene i programmet krever videre bearbeidelse, utredning og forankring før de kan iverksettes. Tiltak som krever egne politiske vedtak og finansiering, anses ikke som vedtatt ved å være del av dette dokumentet.

Visjon og mål for VINN Agder

Visjon: Med overskudd til å skape

I 2030 har Agder tatt grep og er verdensledende i utvikling og kommersialisering av ny teknologi tilpasset det fornybare energi-markedet. Et godt klynge til klynge-samarbeid har resultert i nye og spennende forretningsideer. Universitetet i Agder er landsledende på kommersialisering av forskningsbaserte forretningsideer. Landsdelens målrettede fokus på omstillingskunnskap har ført til banebrytende innovasjoner.

I 2030 er Agders konkurransekraft et resultat av spesialisering innen grønn teknologi og vilje til samhandling. Kunnskapsbasert arbeidskraft strømmer til landsdelen, og kunnskapsnivået vårt ligger over det nasjonale gjennomsnittet. Alle barn og unge i Agder introduseres for entreprenørskap som en del av sitt utdanningsløp allerede fra tidlig alder. Det fleksible utdanningssystemet har bidratt til at begrepet "drop-out-elever" er erstattet med "drop-in" for livslang læring.

Et unikt offentlig og privat samarbeid for Agder har utviklet banebrytende systemer for tjenesteleveranse innen helse og omsorg. I 2030 er offentlig sektor landets mest effektive tjenesteleverandør, og leverer bedre og mer kunnskapstilpassede tjenester med færre ressurser. God infrastruktur, ny kommunestruktur og etablering av kompetansearbeidsplasser i distriktene har gitt en jevn vekst i folketallet i hele Agder. Agders grønne lunger, fantastiske skjærgård og opplevelsesbaserte reiseliv har bidratt til at turister fra hele verden strømmer til landsdelen.

Mål: Å utvikle en sterk og samlet landsdel som er attraktiv for å bo, arbeide i og besøke

Delmål:

- Bidra til økt bærekraftig verdiskaping gjennom å satse på kunnskap og innovasjon, både i privat og offentlig sektor.
- Agder skal ha høyere sysselsettingsvekst enn landet for øvrig, med fokus på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping.

Handlinger

Samhandling, kompetansedeling og kunnskapsutvikling har et overordnet fokus i handlingsprogrammet – på tvers av næringer og klyngemiljøer, mellom offentlig og privat sektor, mellom nærings- og FoU-miljøer, og mellom ulike næringsaktører. Utgangspunktet for handlingsprogrammet er fire "handlingsgrener", som skal gi innretning og fokus i arbeidet med å følge opp VINN Agder:

- **Innovasjonssystemet:** Mobilisering, kobling/kompetansemegling, entreprenørskap og ny vekst
- **Utviklingsområdene:** Utnytte regionens ressurser og konkurransemessige fortrinn
- **Innovasjon i offentlig sektor:** Kompetansebygging, nettverk og innovative offentlige anskaffelser
- **Kunnskapsbasert utviklingsarbeid:** Erfaringsdeling, evaluering og oppfølging

1. Innovasjonssystemet: Mobilisering, kobling/kompetansemegling, entreprenørskap og ny vekst

Samhandling, kompetanseutvikling og kompetansedeling mellom næringsliv, arbeidsliv, FoU-institusjoner og offentlig sektor har et overordnet fokus i VINN Agder.

Tiltak	Aktuell ansvarlig	Mulige samarbeidspartnere	Tidsramme	Anslag øk. ramme 2017 fylkeskomm.	Resultatmål (Mål med prosjektet)	Effekt mål (Mål oppnåelse i VINN)
1.1 Etablere et strategisk forum for det regionale innovasjonssystemet, "Forum Agder", som diskuterer overordnede spørsmål rundt rigging av systemet (Innovasjon i innovasjonssystemet)	AAFK/VAF	Det regionale partnerskapet	2017-2019	100 000	Økt samordning	◆ Bidra til økt bærekraftig verdiskaping gjennom å satse på kunnskap og innovasjon, både i privat og offentlig sektor
1.2 Etablere <i>Forskningsregion Agder</i> , en regional satsing for forskningsbasert innovasjon. Som del av dette inngår også å få på plass et kompetent kompetansemeglerkorps som er tilgjengelig over hele regionen	AAFK/VAF	Det regionale partnerskapet	2017-2019	3 000 000	Regionalsatsing etableres for perioden 2017-2019 og legges inn under fylkeskommunene	◆ Agder er i front mht. å utvikle og implementere forskningsbasert innovasjon i offentlig sektor og privat næringsliv med hensikt å bidra til økonomisk, miljømessig og sosial bærekraft
1.3 Støtte opp om knoppskytingsarbeid i klyngene, der spin-off-bedrifter innenfor og på tvers av klyngenes kompetanseområder gis faglig bistand og hjelp til nettverksbygging fra klyngene	AAFK/VAF	Næringsklyngene	2017-2019	5 000 000	Økt antall spin-off-bedrifter	◆ Økt bærekraftig verdiskaping i eksisterende næringsliv ◆ Flere vekstkraftige nyetableringer
1.4 Utvikle mobiliserende arenaer for kobling av virkemiddelapparatet mot offentlig og privat sektor i hele Agder-regionen	AAFK/VAF	Det regionale partnerskapet, offentlig sektor	2017-2019	2 000 000	Samordning av virkemidler	◆ Økt bærekraftig verdiskaping i eksist. næringsliv ◆ Flere vekstkraftige nyetableringer
1.5 Delta i internasjonale læringsarenaer. Delta i internasjonalt samarbeid og partnerskap i henhold til Agders internasjonale strategi.	AAFK/VAF	Sørlandets Europakontor, Nordisk informasjonskontor, TedX Arendal, EU-nettverket South Horizon	Løpende	1 000 000	Økt mål oppnåelse for regionens satsinger	◆ Økt bærekraftig verdiskaping gjennom satsing på innovasjon og kunnskap både i privat og offentlig sektor
1.6 Gründeruka Agder blir et fast årlig arrangement i regi av fylkeskommunene, med bred deltakelse i det regionale partnerskapet	AAFK/VAF	Det regionale partnerskapet	2017-	400 000	Gründeruka Agder etableres som fast årlig arrangement	◆ Økt entreprenørskapskunnskap ◆ Flere vekstkraftige nyetableringer.

Kommentarer:

1.1 Etablere et strategisk forum for det regionale innovasjonssystemet, Forum Agder

Det er behov for et kompetanseforum som tar tak i overordnede spørsmål mht. det regionale innovasjonssystemet: Om Agder er godt nok rigget for vekst i etablerte og nye næringer (inkl. skole, forskning, samspill, virkemidler), og om det er behov for videreutvikling av innovasjonssystemet. Forumet må ha et videre mandat enn det eksisterende VRI-sekretariatet (som varer ut 2016), og bestå av de viktigste aktørene i innovasjonssystemet i Agder. En første fase i arbeidet er å utarbeide og forankre et mandat for et slikt forum.

Forumet bør ha en strategisk rolle og betrakter det regionale innovasjonssystemet på overordnet nivå. Det skal være en pådriver for god rigging av et dynamisk system for innovasjon og entreprenørskap i regionen. Det har dermed en betydelig bredere innretning enn Forskningsforum Agder, som skal mobilisere til forskningsdrevet innovasjon. Forumet har derfor ingen naturlig plass som formell del av Forskningsregion Agder, men det er tett samspill mellom disse to funksjonene. Det vil også være hensiktsmessig å forankre tilnærmingen i regionale smartspesialiseringer inn i forumet:

- Utvikle regionale innovasjonssystemer som støtter opp om etablering av nye, innovative bedrifter og om innovasjon i eksisterende bedrifter.
- Legge til rette for å koble beslektet kunnskap og mangfold.
- Plattformpolitikk, som går ut på å utvikle teknologi og kunnskap som er, og vil bli, sentral i flere eksisterende og nye næringer.
- Vurdere hvilken kunnskap for å utvikle ny næringsaktivitet som må hente utenfra Agder.

Innspill som tas inn i gruppa er bl.a. gjennom kompetansemeglerapparatet (handling under 1.2), innspill fra evalueringskonferansen, basert på prinsippet om lærende evaluering (handling under 4.2), det foreslåtte kompetanseforum for digitalisering i næringslivet (handling under 2.1), evt. også pilotprosjekt for nyttiggjøring av digitalisering og IKT i kommunene (handling 3.2).

1.2 Mobilisere til økt forskningsdrevet innovasjon

En prioritet i handlingsprogrammet er å legge til rette for at virksomheter i hele regionen, gjennom samhandling og mobilisering, stimuleres til økt innovasjon og bærekraftig verdiskaping. Utgangspunktet for nyskaping og omstilling er de enkelte bedriftene og nærings- og kompetansemiljøene i regionen. Mange bedrifter kjenner ikke godt nok til mulighetene i forskningsbasert innovasjon, i det regionale og nasjonale virkemiddelapparatets ordninger innen forskning, utvikling og innovasjon (FoUoI), og mulighetene gjennom internasjonalt samarbeid og programmer. Samspill og kompetansedeling på tvers av næringer, bransjer, klynger – og mellom næringsliv, forskning og det offentlige – kan stimulere innovasjon og ny vekst. Forskningsregion Agder vil være en regional satsing for å få til mer forskningsbasert innovasjon i næringslivet, særlig rettet mot små og mellomstore bedrifter med ingen eller liten erfaring i forskningsbasert innovasjon.

Gjennom Forskningsregion Agder bygges det opp et korps av kompetente kompetansemeglere, som gjennom tilstedeværelse over hele regionen bidrar til å mobilisere særlig små og mellomstore bedrifter uten erfaring med forskningsbasert innovasjon. Satsingen må også ses i sammenheng med øvrige tilbud i regionen, inkl. Mechatronics Innovation Lab (MIL), som kan ha behov for egen kompetansemegler for også å få mindre bedrifter til å ta i bruk MIL.

1.3 Etablere et knoppskytingsprogram for nyetableringer og 'spin-offs' i samarbeid med klyngene

Vekstkraftige nyetableringer springer i stor grad ut av nærings- og kompetansemiljøer der regionen allerede står sterkt. Gjennom å styrke koblingene og arenaene mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og gründermiljøer kan vi legge til rette for flere vekstkraftige nyetableringer. Et eksempel er fremveksten av sirkulær økonomi der avfall fra en bedrift og sektor brukes som innsatsfaktorer for nye bedrifter. Næringsklyngene er sentrale aktører i dette arbeidet. Klyngene bør stimuleres til å samarbeide om et knoppskytingsprogram der 'spin-off'-bedrifter innenfor – og på tvers av – klyngenes kompetanseområder gir faglig bistand og hjelp til nettverksbygging. Omstillingsprosjektet NY VEKST i Agder ble etablert i 2016 for å fremme nyskaping, fornyelse og styrking av konkurransekraften i næringslivet på Agder. En aktivitet under handlingspunkt 1.3 kan være å videreføre og spisse dette prosjektet i en 3-årig satsing (2017-2019), for å styrke innovasjons- og omstillingsevnen i eksisterende bedrifter og nye næringer i Agder.

1.4 Utvikle mobiliserende arenaer for kobling av virkemiddelapparatet mot offentlig og privat sektor i hele Agder

Agder er en mangfoldig region, og det er ulikheter i utfordringer mellom sentrale og mindre sentrale steder. Det store flertallet av bedrifter i regionen er små og mellomstore, og mange har små ressurser til å sette seg inn i og holde seg oppdatert på tjenester, virkemidler, ordninger og frister i et bredt virkemiddelapparat. I tillegg til å etablere Forskningsregion Agder (handling 1.2), bør det støttes opp om aktiviteter og verktøy som kobler bedrifter og offentlige virksomheter opp mot de mange muligheter og ordninger – offentlige og private – som eksisterer for finansiering av gode ideer og prosjekter, rådgivning for utvikling,

nettverk, kompetansebygging m.m. NHO Agder har i flere år gjennomført "Den store pengedagen" hvor offentlige og private finansierer møter næringsliv for å se på mulige koblinger mellom finansiering og ideer/prosjekter. Liknende møteplasser er gjennomført av andre miljøer i Agder.

1.5 Delta i internasjonale læringsarenaer og delta i internasjonalt samarbeid og partnerskap i henhold til Agders internasjonale strategi

Handlingsprogrammet skal bidra til å støtte opp om Agder sin internasjonale strategi gjennom å øke bevisstheten og styrke kunnskapene om mulighetene som ligger i internasjonalt samarbeid, samt synliggjøre og utnytte allerede eksisterende samarbeid. Det gjelder særlig på områder hvor internasjonalt samarbeid og internasjonale arenaer bidrar til raskere og større grad av måloppnåelse av VINN Agder.

1.6 Gründeruka Agder for å skape økt bevissthet og kunnskap om entreprenørskap

Hvis Agder skal bli en vekstregion er vi avhengige av at noen påtar seg risikoen med å starte egen virksomhet. Hovedmålet med Gründeruka Agder er å legge til rette for flere vekstkraftige nyetableringer, gjennom å skape en uke fylt med aktiviteter relatert til gründerskap og entreprenørskap i hele Agder. Målgruppen for arrangementet er gründere, næringsliv, investorer, politikere, samt aktører i det lokale og regionale virkemiddelapparatet. Gründeruka er et arrangement som når bredt ut i regionen, og som kan mobilisere til nyetableringer av et bredt spekter av virksomheter, fra innovative vekstbedrifter med internasjonalt potensiale til enklere, lokale levebrødsbedrifter. Gründeruka Agder er et tilbud som når ut i bredden; fokusområdet entreprenørskap og ny vekst suppleres av handling 1.3 (stimulere knoppskyting innen og på tvers av klynger) for også å være spisset mot de vekstkraftige nyetableringene med utgangspunkt i eksisterende nærings-, teknologi- og kompetansemiljøer.

2. Utviklingsområdene: Utnytte regionens ressurser og konkurransemessige fortrinn

Det er en prioritert oppgave å understøtte næringstrender utviklingsområder der regionen har konkurransemessige fortrinn. Landsdelens naturressurser og fornybare kraftoverskudd, sterke nærings- og kompetansemiljøer innen bl.a. industri og reiseliv, samt klima og geografisk beliggenhet, er blant fortrinnene.

Tiltak	Aktuell ansvarlig	Mulige samarbeidspartnere	Tidsramme	Anslag øk. ramme 2017 fylkeskomm.	Resultatmål (Mål med prosjektet)	Effekt mål (Måloppnåelse i VINN)
2.1 Støtte opp om klyngenes arbeid for å ta i bruk ny teknologi for digitalisering, robotisering og automatisering	IN Agder	UiA, NODE, Eyde, Digin, Usus, STN	Avklares	Avklares	Ny teknologi for digitalisering og automatisering er implementert	◆ Økt bærekraftig verdiskaping i eksisterende næringsliv
2.2 Støtte opp om klyngeutvikling og eventuelle nye klyngedannelser	AAFK/VAF	Det regionale partnerskapet	2017-2019	6 000 000	Økt verdiskaping i eksisterende og nye bedrifter	◆ Økt bærekraftig verdiskaping i eksisterende næringsliv ◆ Flere vekstkraftige nyetableringer
2.3 Styrke og synliggjøre regionens attraktivitet som investerings-, etablerings- og besøksmål basert på regionens konkurransemessige fortrinn	AAFK/VAF	Kommuner, næringsliv, UiA, kraftselskap, USUS	Avklares	Avklares	Agder er mer attraktiv for investorer; Økt synliggjøring av Agder som besøksmål	◆ Flere vekstkraftige nyetableringer ◆ Høyere sysselsettingsvekst enn landet forøvrig ◆ En lønnsom og konkurransedyktig besøksnæring
2.4 Bidra til å styrke fiberinfrastrukturen internt i regionen og fra regionen til kontinentet	AAFK/VAF	Kommuner, kraftselskap	Avklares	Avklares	Infrastruktur for fiber er styrket både internt og eksternt mot kontinentet	◆ Økt bærekraftig verdiskaping i eksisterende næringsliv
2.5 Gjennomføre en naturressursanalyse, vurdere dagens utnyttelsesgrad opp mot verdiskapingspotensialet i regionens land- og havressurser	Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder	UiA, Havforsk., NIBIO, Blå vekst, relevante bedrifter, klynger, interesseorg.	2017	Avklares	Naturressursanalyse er gjennomført; Gap-analyse er utført	◆ Økt bærekraftig utnyttning av Agders naturressurser ◆ Sikre regionens ressursgrunnlag for fremtidige generasjoner
2.6 Etablere en pilot for tjenesteutvikling basert på lokal egenart og lokale naturressurser	AAFK/VAF, Regionråd	Lokale reiselivsnæringer, primærnæringer, kultur- og opplevelsesnæringer, relevante klynger o.a.	2017	Avklares	Skape flere synergier mellom næringene	◆ Økt bærekraftig utnyttning av Agders naturressurser ◆ Skape flere synergier mellom næringene ◆ Agder skal ha en bærekraftig besøksnæring
2.7 Utvikle og iverksette regionale kompetansetilbud innen bærekraftig næringsutvikling	AAFK/VAF	UiA/RIS, IN Agder	2018-2019	Avklares	Tilbud er utviklet og iverksatt	◆ Sikre rekruttering til næringene og forsterke innsatsen på teknologi- og kunnskapsutvikl., forskning og kompetansebygging

Kommentarer:

2.1 Støtte opp om næringsklyngenes arbeid for å ta i bruk ny teknologi

Agder har sterke industritradisjoner og industrimiljøer. Gjennom å støtte opp om klyngenes arbeid for å ta i bruk ny teknologi for digitalisering, robotisering og automatisering, styrkes mulighetene for industriell fornyelse og etablering av neste generasjons industri på Agder. Industrimiljøer som prosessindustrien kan ta en global posisjon og bli sentre for forskning og teknologiutvikling i de mange store internasjonale konsernene med bedrifter i regionen. Et slikt arbeid involverer både NODE, Eyde og Digin, og det regionale nivået kan ta en støttende rolle, f.eks. med tanke på å bidra til å utvikle og spre kompetanse. Det er behov for å utrede hva ny teknologi omfatter og hva det betyr for Agder. En del av handlingen kan være å støtte initiativet til Sørlandsporten Teknologinettverk for å utvikle og spre økt kompetanse innenfor 'produksjons-optimalisert design og produktutvikling'. Initiativet må utvikles med andre deler av næringslivet og kunnskapsinfrastrukturen på Agder. Kompetansemegling og tilbud som MIL-labben (Mechatronics Innovation Lab) kobles tett opp mot satsingen.

2.2 Støtte opp om klyngeutviklingsarbeid og eventuelt nye nettverks- og klyngedannelser

Bedrifter som går sammen i klynger og nettverk, står bedre rustet til å utveksle kompetanse og møte felles utfordringer. Dynamiske klynger oppstår ikke automatisk. Klyngedannelse må begynne i bedriftene selv, men regionalt nivå kan stille med midler hvis det f.eks. gjennom kompetansemegling (se handling 1.2) kan komme initiativ til nettverks- og klyngeutvikling. Det regionale nivået har derfor en rolle i å understøtte bedriftssamarbeid og -nettverk for å dyrke fram klynger der regionen har konkurransemessige fortrinn og potensialer. I det regionale arbeidet med

klynge- og nettverksutvikling bør det også være et viktig hensyn være å se hvordan regionen kan rigges til å utnytte potensialene til å ta ledende roller innenfor nasjonale satsingsområder (bioøkonomi, ren energi, havrommet, helse og velferd, kreative næringer og reiseliv, og "smarte samfunn") og satsinger gjennom EU-program. På mange av de nasjonale og internasjonale satsingsområdene har Agder naturlige fortrinn til å ta ledende roller innen industri- og næringsutvikling, FoU og innovasjon.

2.3 Styrke Agders synlighet og attraktivitet som næringsregion, basert på våre konkurransemessige fortrinn

Agder har gjennom en kombinasjon av sin beliggenhet, infrastruktur og sin vannkraftproduksjon en unik global posisjon. Denne posisjonen gir regionen handlingsrom som kan utnyttes til ny grønn vekst og næringsutvikling i landsdelen. Et viktig område er utvikling av regional kraftforedlende industri, som f.eks. grønne datasentre. Norske og internasjonale foretak og investorer leter etter steder for å lokalisere nye, bærekraftige virksomheter. Agder-regionen må posisjonere seg og bygge et profesjonelt apparat for å trekke til seg disse. Etablering av selskapet Invest in Agder kan være et svar på dette. Den regionale datasenterstrategien, "*Grønn Datasenter Strategi*", som er del av Regionplan Agder 2020, peker på et slikt selskap som viktig element for å legge til rette for etableringer av datasenterindustri og annen kraftforedlende industri, i tillegg til å styrke eksisterende næringer. Invest in Agder er tenkt som et selskap for markedsføring, salg og support av Agder som en region for grønne kraftintensive investeringer. En utredning av prosjektet ferdigstilles vår 2017. Et annet viktig område under handling 2.3 er å synliggjøre Agders konkurransefortrinn i et *besøksperspektiv*, og å hevde seg i konkurranse med andre besøksmål i Norge og internasjonalt. Her inngår også reisemålsutvikling på lokalt nivå, på basis av SWOT og Smart spesialiseringsanalysen.

2.4 Bidra til å styrke fiberinfrastrukturen internt i regionen, og fra regionen og ut til Kontinental-Europa

En godt utbygd fiberinfrastruktur i regionen legger grunnlaget for tjeneste- og næringsutvikling over hele Agder. Fiberforbindelse til kontinental-Europa er en driver for å få til etablering av 'grønne datasentre' i regionen. Utbygging av fiberinfrastruktur, både regionalt og internasjonalt, er derfor en prioritert oppgave. Mens annen infrastruktur som vei, vann, kloakk og strøm bygges ut og bekostes av det offentlige, blir fibernettene utbygd av private aktører. Det regionale nivået har bl.a. et ansvar i å utarbeide strategi for fiberinfrastruktur i regionen.

2.5 Gjennomføre en naturressursanalyse for økt bærekraftig utnyttelse og verdiskaping

Økt bærekraftig utnyttelse av Agders naturressurser er et mål i VINN Agder. For å synliggjøre potensialene for verdiskaping og nye næringer, foreslås det gjennomført en utredning som skal sammenstille landsdelens naturressurser opp mot dagens utnyttelsesgrad. En slik utredning gir et viktig faktagrunnlag for regionens videre arbeid for verdiskaping og nye næringer med utgangspunkt i naturressursene både på land og til havs, inkludert videreforedlingsmuligheter og potensialer innen reiseliv, opplevelser og andre næringer.

2.6 Pilotprosjekt for tjenesteutvikling basert på lokal egenart

Store muligheter for nyskaping, produkt- og tjenesteinnovasjon og fremvekst av nye næringer og aktiviteter ligger i krysningfeltet mellom primærnæringene, besøksnæringene og kultur- og opplevelsesnæringene. Agder er en mangfoldig og variert region; det beste utgangspunktet for en slik satsing anses derfor å være det lokale eller delregionale nivået, en tverrsektoriell mobilisering med utgangspunkt i lokal og delregional egenart, potensialer og ressurser. En del av forarbeidet i et slikt

pilotprosjekt kan være en lokal/delregional naturressurkartlegging (ref. handling 2.5), for å vurdere dagens utnyttelsesgrad opp mot verdiskapingspotensialet. Hovedmålet med satsingen er å føre næringer sammen for økt verdiskaping og vekst.

2.7 Utvikle regionale kompetansetilbud innen bærekraftig verdiskaping

Verden står overfor det grønne skiftet; et skifte fra fossilbasert verdiskaping til fornybar verdiskaping. Bioøkonomien er utpekt som fremtidens økonomi med enorme muligheter for dem som satser. For å få til det grønne skiftet, trengs et kompetanseløft på ulike nivåer rettet mot næringslivet, offentlig sektor og andre aktører. Et eksempel kan være utvikling av grønne studieretninger som fremmer økt innovasjon, nyskaping og økt bærekraftig verdiskaping i landbruksnæringene og andre naturbaserte næringer.

3. Innovasjon i offentlig sektor: Kompetansebygging, nettverk og innovative offentlige anskaffelser

Innovasjon i offentlig sektor er et satsingsområde i VINN. Det overordnede målet er å etablere effektive offentlige tjenester av høy kvalitet.

Tiltak	Aktuell ansvarlig	Mulige samarbeidspartnere	Tidsramme	Anslag øk. ramme 2017 fylkeskomm.	Resultatmål (Mål med prosjektet)	Effekt mål (Mål oppnåelse i VINN)
3.1 Iverksette utdanningsprogram for innovasjonsledelse i offentlig sektor	UiA/RIS	AAFK/VAF, kommunene	Avklares	Avklares	Etablering av utdanningsprogram for ansatte i kommunal sektor	◆ Utvikle mer effektive off. tjenester av høy kvalitet med begrensede ressurser
3.2 Etablere pilotprosjekt rettet mot kommunene i Agder, for å nyttiggjøre mulighetene innen IKT og digitalisering	KS	Det Digitale Agder, Senter for eHelse, UiA, kommunene, interkommunale nettverk, OFA	2017-2019	Avklares	Pilotprosjekt etablert 2017	◆ Utvikle mer effektive offentlige tjenester av høy kvalitet med begrensede ressurser
3.3 Videreutvikle møteplasser og nettverk for erfaringsutveksling og "best praksis" om innovasjon	Alle kommuner, fylkeskomm.	Arendalskonferansen, Agderkonferansen, OFA	2017-2019	Avklares		◆ Utvikle mer effektive offentlige tjenester av høy kvalitet med begrensede ressurser

Kommentarer:

3.1 Iverksette utdanningsprogram for innovasjonsledelse i offentlig sektor

VINN Agder peker på utfordringer innen utdanning og kompetanse, ledelsesutfordringer/organisasjon og politikk/kultur som barrierer mot innovasjon i offentlig sektor. Et viktig hinder er mangel på forskning, utvikling og innovasjon i offentlig sektor. Det er bl.a. for lite kompetanseutveksling mellom FoU og praksisfeltet. Et svar på denne utfordringen vil være å etablere et utdanningsprogram for innovasjonsledelse i offentlig sektor, i samarbeid med regionale kompetansemiljøer. Et slikt tilbud kan motivere i form av å være kompetansegivende (dvs. gi studiepoeng) for den enkelte deltaker, eller det kan rettes inn som en serie med workshops for virkemiddelsystemet i

Agder for å diskutere relevans og implikasjoner av forskningsbasert kunnskap for regional næringspolitikk. UiA/RIS-senteret utarbeider et opplegg for et slikt utdanningsprogram. Forutsatt at rammene er avklart ila. 1. halvdel 2017, kan et slikt program etablere og tilbys i løpet av 2017.

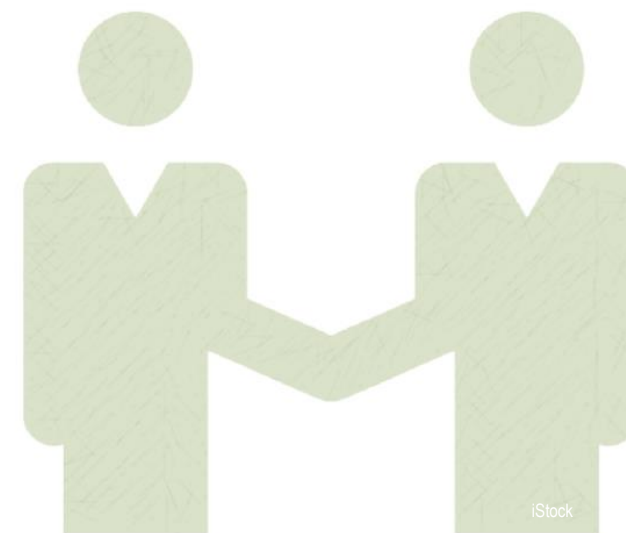
3.2 Etablere pilotprosjekt rettet mot kommunene i Agder, for å nyttiggjøre mulighetene innen digitalisering

Digitalisering og IKT er eksempel på områder og teknologi der det regionale forvaltningsnivået kan ta en samlende rolle for kommunene som står overfor sammenlignbare utfordringer. En første faglig innretning av prosjektet kan være muligheter og potensialer for innovasjon i offentlig tjenesteyting innen eHelse og velferdsteknologi. Kompetansedeling, motivering og rådgivning i form av erfaringsutveksling, "beste praksis" og

kobling mot kunnskapsmiljøer kan være elementer i et slikt pilotprosjekt. Mye av den digitale infrastrukturen i regionen er på plass (og arbeides videre med, kfr. handling 2.4 over) , men mange kommuner er små og mangler fagmiljøer og kompetanse som kan løfte kommunene til å ta i bruk de verktøy og muligheter som oppstår gjennom økt digitalisering.

3.3 Støtte opp om og videreutvikle møteplasser og nettverk for innovasjon i offentlig sektor

Styrket dialog og samspill mellom næringsliv, FoU-miljøer og det offentlige kan bli en vinn/vinn-situasjon for alle parter, som for eksempel innen helse/omsorg, klima/miljø, og IKT/digitalisering. Det er en prioritert oppgave å støtte opp om og stimulere etablerte arenaer. Herunder Arendalskonferansen ("Fremtidens kommuner") som er en årlig nasjonal møtearena for kommunesektoren. Konferansen er en læringsarena hvor kunnskap og metoder for økt innovasjon i offentlig sektor settes på dagsorden. Andre arenaer er Agderkonferansen, av mer regional karakter. Nye teknologiske løsninger øker behovet og potensialet for innovasjon og nye prosesser i offentlig sektor. Nye løsninger og organisasjonsformer er nødvendig fordi det offentlige ikke kan finansiere alt som er teknisk mulig å løse. Økt offentlig bestillerkompetanse er viktig som virkemiddel for intern og ekstern innovasjon. Det må jobbes videre med å implementere innovative innkjøp i kommunale innkjøpsstrategier for økt tjenestekvalitet og kostnadseffektivitet. Det er viktig for innovasjon i offentlig sektor, næringsutvikling og utvikling av leverandørmarkedet.

4. Kunnskapsbasert utviklingsarbeid: Erfaringsdeling, evaluering og oppfølging

Erfaringsdeling og evaluering er avgjørende for et målrettet og ressurseffektivt arbeid for innovasjon og næringsutvikling i regionen.

Tiltak	Aktuell ansvarlig	Mulige samarbeids-partnere	Tids-ramme	Anslag øk. ramme 2017 fylkeskomm.	Resultatmål (Mål med prosjektet)	Effekt mål (Måloppnåelse i VINN)
4.1 Delta aktivt i nasjonalt arbeid for å utvikle relevant kompetanse.	AAFK/VAF	Avklares	Avklares	Avklares	Kunnskapsbasert tilnærming til regionalt utviklingsarbeid	◆ Utvikle en sterk og samlet landsdel som er attraktiv for å bo, arbeide i og besøke
4.2 Etablere årlig evalueringsarena for aktørene som samarbeider om oppfølging av handlingsprogrammet i VINN, basert på prinsippet om "lærende evaluering".	AAFK/VAF	Det regionale partnerskapet, næringsmiljøer, kunnskapsmiljøer	2017	100 000	Årlig evalueringskonferanse hver høst, med oppstart høst 2017	◆ Flere vekstkraftige nyetableringer ◆ Økt bærekraftig verdiskaping i eksisterende næringsliv ◆ Økt FoUol gjennom et samordnet, åpent og effektivt innovasjonssystem

Kommentarer:

4.1 Delta aktivt i nasjonalt arbeid for å utvikle relevant kompetanse

For oppfølging av VINN Agder og tilhørende strategier er det viktig med en kunnskapsbasert tilnærming til regionalt utviklingsarbeid; eksempelvis delta i fora for kompetansebygging og kompetansedeling. Et eksempel er besøksnæringsens "Know Norway", et nasjonalt analyseverktøy og styringssystem for reiselivet på regionalt nivå. En viktig oppfølging av VINN Agder er deltakelse i fora som deler erfaringer med bruk av Smart spesialiseringstilnærming i regionalt utviklingsarbeid.

4.2 Årlig evalueringsarena for VINN Agder

I oppfølgingen av VINN Agder må det jobbes kunnskaps- og erfaringsbasert. Det innebærer tett dialog mellom offentlige aktører, næringsmiljøer, forskningsmiljøer og andre aktører om utfordringer og mulig-

heter. Etablering av årlig evalueringsarena, basert på prinsippet om 'lærende evaluering', gir eierskap og ansvarliggjør partene som arbeider med å følge opp handlingsprogrammet i VINN Agder. Innspill fra forumet tas videre i partnerskapets arbeid med å implementere VINN Agder og i eventuelle oppdateringer av handlingsprogrammet. Innspillene gir også kunnskapsgrunnlag til diskusjonene i et eventuelt *Agderforum* for det regionale innovasjonssystemet (se handling 1.1).

